

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
NESĄŽININGOS PREKYBOS PRAKTIKOS ŽEMĖS ŪKIO IR MAISTO PRODUKTŲ
TIEKIMO GRANDINĖJE DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. XIV-409 1, 13, 18 IR 21
STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projekto rengimą paskatinusios priežastys. Įstatymų projekto tikslai ir uždaviniai.

Lietuvos Respublikos nesąžiningos prekybos praktikos žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinėje draudimo įstatymo Nr. XIV-409 1, 13, 18 ir 21 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto (toliau – NPPDĮ projektas) parengimą paskatino Viešojo administravimo įstatymo 37 straipsnio papildymas 1¹ dalimi, numatant, kad: „Taikant ūkio subjektų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose nustatytą atsakomybę, lengvinančia aplinkybe laikoma tai, kad ūkio subjektas veiklą vykdo pirmuosius metus“. Atsižvelgiant į tai, papildomas NPPDĮ įtvirtintų atsakomybę lengvinančių aplinkybių sąrašas. Taip pat tikslinamos kitos NPPDĮ įstatymo nuostatos, siekiant jas padaryti aiškesnes, išvengti galimo dviprasmiško interpretavimo bei pašalinti Žemės ūkio agentūros prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – Agentūra) veikloje kylančias praktines problemas taikant šio įstatymo nuostatas.

2. Įstatymų projekto iniciatoriai ir rengėjai.

Įstatymo projektą inicijavo ir parengė Žemės ūkio ministerija.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Dėl NPPDĮ 1 straipsnio 5 dalies

Šiuo metu NPPDĮ 1 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta, kad „šio įstatymo nuostatos taikomos ir paslaugoms, nurodytoms šio įstatymo 4 straipsnio 7 dalies 2–6 punktuose, kurias žemės ūkio ir maisto produktų pirkėjas, kurio metinė apyvarta per praėjusius finansinius metus yra didesnė kaip 2 milijonai eurų, teikia žemės ūkio ir maisto produktų tiekėjui.“

Dėl NPPDĮ 13 straipsnio 7 dalies

NPPDĮ 13 straipsnio 7 dalyje yra įtvirtintas pažeidimo tyrimo sustabdymo terminų pagrindų baigtinis sąrašas, kuriame nėra atvejo, kuomet pirkėjas per Agentūros nustatytą terminą nepateikia informacijos apie pardavimo pajamas. Dėl šios priežasties gali susidaryti situacija, kuomet pirkėjas piktnaudžiauja ir specialiai nepateikia informacijos apie savo pardavimo pajamas. Tokiu būdu suėjęs pažeidimo tyrimo terminui, Agentūra būtų priversta nutraukti pažeidimo tyrimą, o pirkėjui nebūtų pritaikyta atsakomybė už NPPDĮ nuostatų pažeidimus.

Dėl NPPDĮ 18 straipsnio 11 dalies

NPPDĮ 18 straipsnio 11 dalyje nurodyta, kad sprendimo kopija ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo jo priėmimo dienos išsiunčiama registruotu laišku proceso šalims bei įtvirtintos nuostatos dėl neskelbtinų duomenų. Tačiau nėra nuostatų apie tai, kokių adresu sprendimo kopija turėtų būti siunčiama.

Dėl NPPDĮ 21 straipsnio 2 dalies

NPPDĮ 21 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad: „už šio įstatymo 4 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytų draudžiamų nesąžiningos prekybos praktikos veiksmų taikymą pirkėjui skiriama ne mažesnė kaip dviejų šimtų eurų, tačiau ne didesnė kaip 20 procentų nuo susidariusios pradelstų skolų tiekėjui sumos dydžio bauda“. Tačiau nėra aišku, ką daryti tokiu atveju, kuomet apskaičiuota bauda nesiekia dviejų šimtų eurų arba dviejų šimtų eurų dydžio bauda viršija 20 procentų nuo susidariusios pradelstų skolų tiekėjui sumos dydžio.

Dėl NPPDĮ 21 straipsnio 3 dalies

NPPDĮ 21 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad: „už šio įstatymo 4 straipsnio 4 ir 7 dalyse nurodytus draudžiamus nesąžiningos prekybos praktikos veiksmus pirkėjams skiriama bauda iki 0,7

procento nuo pardavimo pajamų per praėjusius finansinius metus, ėjusius prieš tuos metus, kuriais buvo padaryti šio įstatymo 4 straipsnio 4 ir 7 dalyse nurodyti draudžiami veiksmai, bet ne mažiau kaip penki šimtai eurų. Jeigu pirkėjas veiklą pradėjo vykdyti einamaisiais metais ir (ar) ją vykdė trumpiau negu metus, skiriama bauda iki 0,7 procento nuo gautų pardavimo pajamų einamaisiais metais ar per kalendorinių mėnesių, iš eilės ėjusių vienas paskui kitą, trukmę (tačiau neviršijant dvylikos mėnesių laikotarpio) gautų pardavimo pajamų, bet ne mažiau kaip penki šimtai eurų“. Susidaro ta pati situacija, kuomet neaišku, kokią baudą skirti, jeigu penki šimtai eurų viršija 0,7 procentus nuo gautų pardavimo pajamų.

Dėl NPPDĮ 21 straipsnio 5 dalies

Šiuo metu NPPDĮ 21 straipsnio 5 dalyje nurodyta: „jeigu pažeidimas padarytas pirmą kartą ir nėra nustatyta nė vienos atsakomybės sunkinančios aplinkybės, tačiau yra bent viena atsakomybė lengvinanti aplinkybė, apskaičiuotas bazinis baudos dydis mažinamas 50 procentų, tačiau jis turi būti ne mažesnis kaip penki šimtai eurų“. Pažymėtina, kad šioje nuostatoje neaptiriamos baudos už pavėluotus atsiskaitymus, už kuriuos skiriama bauda turi būti ne mažesnė kaip dviejų šimtų eurų, tačiau ne didesnė kaip 20 procentų nuo susidariusios pradelstų skolų tiekėjui sumos dydžio.

Dėl NPPDĮ 21 straipsnio 6 dalies

NPPDĮ 21 straipsnio 6 dalyje nurodyta, kad „nustačius sunkinančią aplinkybę, nurodytą šio straipsnio 10 dalies 6 punkte, bazinis baudos dydis didinamas iki 100 procentų, neatsižvelgiant į atsakomybę lengvinančias aplinkybes“. Tačiau nagrinėjamu atveju nėra aišku, ar tokia bauda galėtų viršyti 20 procentų nuo susidariusios pradelstų skolų tiekėjui sumos bei 0,7 procentų nuo gautų pardavimo pajamų ribas.

Dėl NPPDĮ 21 straipsnio 9 dalies 6 punkto

NPPDĮ 21 straipsnio 9 dalies 6 punkte įtvirtintas atsakomybę lengvinančių aplinkybių baigtinis sąrašas, kuriame šiuo metu nėra Viešojo administravimo įstatymo 37 straipsnio 1¹ dalyje įtvirtintos lengvinančios aplinkybės, kad „taikant ūkio subjektų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose nustatytą atsakomybę, lengvinančia aplinkybe laikoma tai, kad ūkio subjektas veiklą vykdo pirmuosius metus“.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Dėl NPPDĮ projekto 1 straipsnio

NPPDĮ projekto 1 straipsniu siūloma patikslinti NPPDĮ 1 straipsnio 5 dalį, išbraukiant perteklinę ir galimai prieštaraujančią NPPDĮ 1 straipsnio 2 dalies 2 punktui nuostatą apie pirkėjo pajamas: „kurio metinė apyvarta per praėjusius finansinius metus yra didesnė kaip 2 milijonai eurų“. Pažymėtina, kad NPPDĮ taikymo sritis jau yra nurodyta NPPDĮ 1 straipsnio 2 dalyje. Direktyvos¹ 1 straipsnio priešpaskutinėje pastraipoje taip pat įtvirtinta, kad „<...> ši direktyva taikoma paslaugoms, kurias pirkėjas teikia tiekėjui, tiek, kiek tai aiškiai nurodyta 3 straipsnyje“. Be to, dabartinė 1 straipsnio 5 dalies formuluotė gali klaidinti, kad paslaugų teikimo atveju tiekėjo ir pirkėjo apyvartos intervalai yra netaikomi, nors turėtų būti taikomi (pvz., kai žemės ūkio ir maisto produktus parduoda tiekėjai, kurių metinė apyvarta per praėjusius finansinius metus neviršija 2 milijonų eurų, žemės ūkio ir maisto produktų pirkėjams, kurių metinė apyvarta per praėjusius finansinius metus yra didesnė kaip 2 milijonai eurų).

Dėl NPPDĮ projekto 2 straipsnio

NPPDĮ projekto 2 straipsniu siūloma papildyti 13 straipsnio 7 dalį nauju 4 punktu, nurodant, kad Agentūra motyvuotu sprendimu sustabdo pažeidimo tyrimą, jeigu „**pirkėjas per Agentūros nustatytą terminą nepateikia informacijos apie pardavimo pajamas per praėjusius finansinius metus, iki kol pirkėjas pateikia Agentūros prašomą informaciją apie pardavimo pajamas. Jeigu pirkėjas veiklą vykdė trumpiau negu 12 mėnesių, gautos pardavimo pajamos nustatomos nuo veiklos pradžios iki mėnesio, kai galimai buvo padarytas pažeidimas**“. Tokiu būdu siekiama

¹ 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/633 dėl įmonių vienu kitoms taikomos nesąžiningos prekybos praktikos žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinėje.

užkirsti kelią pirkėjų piktnaudžiavimui dėl pažeidimo tyrimo vilkinimo ir pažeidimo tyrimo nutraukimo (vadovaujantis NPPDĮ 12 straipsnio 6 dalimi, pažeidimo tyrimas turi būti baigtas ir dėl jo Agentūra turi priimti vieną iš šio įstatymo 18 straipsnio 9 dalyje nurodytų sprendimų ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo šio įstatymo 13 straipsnio 5 dalyje nurodyto Agentūros sprendimo pradėti pažeidimo tyrimą priėmimo dienos; motyvuotu Agentūros sprendimu šis terminas gali būti pratęstas du kartus ne ilgiau kaip po 6 mėnesius). Galimybė sustabdyti pažeidimo tyrimą iki bus gauta reikalinga informacija neleistų pirkėjui piktnaudžiauti procesinėmis teisėmis ar nebendradarbiavimu. Agentūra taip pat tokiu atveju nebūtų priversta nutraukti tyrimo vien dėl formalių procedūrinių kliūčių (informacijos apie pardavimo pajamas trūkumo). NPPDĮ papildymas šiuo tyrimo sustabdymo pagrindu padėtų užtikrinti veiksmingą NPPDĮ nuostatų įgyvendinimą ir atsakomybės neišvengiamumo principą.

Dėl NPPDĮ projekto 3 straipsnio

NPPDĮ projekto 3 straipsniu siūloma pakeisti 18 straipsnio 11 dalį, ją papildant nuostatomis dėl Agentūros sprendimo kopijos išsiuntimo proceso šalims (fiziniams ir juridiniams asmenims): „**Jeigu fizinis ar juridinis asmuo turi aktyvią elektroninio pristatymo dėžutę, sprendimo kopija siunčiama elektroninių siuntų pristatymo adresu. Tokiu atveju sprendimo kopijos įteikimo diena laikoma kita darbo diena po jos išsiuntimo. Jeigu fizinio ar juridinio asmens elektroninio pristatymo dėžutė neaktyvi arba asmuo jos neturi, sprendimo kopija fiziniam asmeniui siunčiama jo deklaruotos gyvenamosios vietos adresu, išskyrus atvejus, kai fizinis asmuo yra nurodęs kitą korespondencijos įteikimo adresą, o juridiniam asmeniui – Juridinių asmenų registre nurodytu buveinės adresu, išskyrus atvejus, kai juridinis asmuo yra nurodęs kitą korespondencijos įteikimo adresą. Jeigu juridiniam asmeniui sprendimo kopijos nėra galimybės įteikti Juridinių asmenų registre nurodytu buveinės adresu, sprendimo kopija siunčiama juridinio asmens vadovo deklaruotos gyvenamosios vietos adresu. Jeigu proceso šalis per 30 kalendorinių dienų nuo paskutinio sprendimo kopijos išsiuntimo jos neatsiima, laikoma, kad sprendimo kopija įteikta paskutinę šio termino dieną.**“.

Siūloma numatyti galimybę sprendimo kopiją taip pat siųsti juridinio asmens vadovo deklaruotos gyvenamosios vietos adresu, kadangi pasitaiko atvejų, kuomet kitais nurodytais būdais nepavyksta nusiųsti sprendimo kopijos. Be to, Agentūra buvo ne kartą susidūrusi su situacijomis, kuomet keletas juridinių asmenų registruoti tuo pačiu adresu, tačiau reali juridinio asmens buveinė yra kitur (Agentūrai nežinomu adresu).

Dėl NPPD įstatymo projekto 4 straipsnio 1 dalies

Siūloma papildyti NPPDĮ 21 straipsnio 2 dalį, numatant, kad „**tais atvejais, kai apskaičiuotas baudos dydis nesiekia dviejų šimtų eurų, skiriama minimali dviejų šimtų eurų bauda, nepaisant šioje dalyje numatyto maksimalaus 20 procentų baudos dydžio**“. Šis nuostatos papildymas nepalieka vietos interpretacijoms dėl atvejų, kuomet apskaičiuota bauda nesiekia dviejų šimtų eurų ir (arba) du šimtai eurų viršija 20 procentų nuo susidariusios pradelstų skolų tiekėjui sumos.

Dėl NPPD įstatymo projekto 4 straipsnio 2 dalies

Siūloma papildyti NPPDĮ 21 straipsnio 3 dalį, numatant, kad: „**tais atvejais, kai apskaičiuotas baudos dydis nesiekia penkių šimtų eurų, skiriama minimali penkių šimtų eurų bauda, nepaisant šioje dalyje numatyto maksimalaus 0,7 procento baudos dydžio**“. Šiuo atveju nuostatos papildymu taip pat aiškiai nurodoma, kad tais atvejais, kai apskaičiuota bauda nesiekia penkių šimtų eurų ir (arba) penki šimtai eurų viršija 0,7 procento nuo gautos apyvartos, vis tiek skiriama penkių šimtų eurų bauda. Taip pat patikslinama, kad tais atvejais, kai pirkėjas veiklą vykdo trumpiau nei 12 mėnesių, jo pajamos apskaičiuojamos nuo veiklos vykdymo pradžios iki to mėnesio, kai buvo padarytas pažeidimas.

Dėl NPPD įstatymo projekto 4 straipsnio 3 dalies

Atsižvelgiant į Teisingumo ministerijos pasiūlymą, siūloma NPPDĮ 21 straipsnį papildyti 3¹ dalimi, numatant, kad „**Skundą dėl Agentūros priimto sprendimo pagal šio įstatymo 18 straipsnio**

9 dalies 1 punktą nagrinėjantis teismas, atsižvelgdamas į padaryto pažeidimo pobūdį, mastą, atsakomybę lengvinančias ir kitas reikšmingas aplinkybes (dėl kurių bauda pirkėjui būtų akivaizdžiai per didelė ir neproporcinga (neadekvati) padarytam teisės pažeidimui ir dėl to neteisinga), vadovaudamasis teisingumo ir protingumo principais, turi teisę skirti mažesnę piniginę baudą, negu šiame straipsnyje nustatyta minimali bauda“.

Dėl NPPD įstatymo projekto 4 straipsnio 4 dalies

Siūloma patikslinti NPPDĮ 21 straipsnio 5 dalį, nurodant, kad „jeigu pažeidimas padarytas pirmą kartą ir nėra nustatyta nė vienos atsakomybę sunkinančios aplinkybės, tačiau yra bent viena atsakomybę lengvinanti aplinkybė, apskaičiuotas bazinis baudos dydis mažinamas 50 procentų, tačiau jis turi būti ne mažesnis už šio straipsnio 2–3 dalyse nustatytą atitinkamą minimalų baudos dydį“.

Dėl NPPD įstatymo projekto 4 straipsnio 5 dalies

Siūloma patikslinti NPPDĮ 21 straipsnio 6 dalį, numatant, kad „nustačius sunkinančią aplinkybę, nurodytą šio straipsnio 10 dalies 6 punkte, bazinis baudos dydis didinamas iki 100 procentų, neatsižvelgiant į atsakomybę lengvinančias aplinkybes, tačiau jis turi būti ne didesnis už Įstatymo 21 straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatytus baudų dydžius“. Šis patikslinimas suteikia aiškumo, nurodant, kad skiriama bauda nagrinėjamu atveju negali viršyti nustatytų apribojimų: **20 procentų** nuo susidariusios pradelstų skolų tiekėjui sumos pavėluotų atsiskaitymų atveju ir **0,7 procento** nuo pardavimo pajamų kitų pažeidimų atveju.

Dėl NPPD įstatymo projekto 4 straipsnio 6 dalies

Siūloma papildyti NPPDĮ 21 straipsnio 9 dalies 6 punktą nauja lengvinančia aplinkybe, kad „**pirkėjas veiklą, susijusią su žemės ūkio ir maisto produktų pirkimu, vykdo pirmuosius metus**“, tokiu būdu suderinant NPPDĮ nuostatas su Viešojo administravimo įstatymo 37 straipsnio 1¹ dalimi, kurioje įtvirtinta, kad: „taikant ūkio subjektų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose nustatytą atsakomybę, lengvinančia aplinkybe laikoma tai, kad ūkio subjektas veiklą vykdo pirmuosius metus“.

Atlikus siūlomus pakeitimus, tikimasi aiškesnių nuostatų tiek priežiūros institucijai, tiek visuomenei. Taip pat tikimasi užkirsti kelią galimam pirkėjų piktnaudžiavimui bei suteikti aiškesnius įgaliojimus ir pakankamus įrankius vykdyti šio įstatymo priežiūrą Agentūrai.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

NPPDĮ projekto siūlomo teisinio reguliavimo teigiamos pasekmės aptartos šio aiškinamojo rašto 4 dalyje. Neigiamų pasekmių nenumatoma. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 15 straipsnio 1 dalimi ir Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. vasario 26 d. nutarimu Nr. 276 „Dėl Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos patvirtinimo“, 4 punktu, numatomo teisinio reguliavimo poveikis nevertintas.

6. Galima priimtų įstatymų įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Priimtas įstatymas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Galima priimtų įstatymų įgyvendinimo įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Įstatymo pakeitimai turės teigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai. Manytina, kad siūlomi įstatymo patikslinimai padės užtikrinti sklandesnę žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinės veikimą ir suteiks reikiamus instrumentus Agentūrai užtikrinti geresnę ūkio subjektų priežiūrą.

8. Įstatymo projekto atitiktis strateginio lygmens planavimo dokumentams.

Įstatymų projektai neprieštarauja nacionaliniams ir Europos Sąjungos teisės aktams.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Siekiant NPPDĮ projekte siūlomus pakeitimus inkorporuoti į teisinę sistemą, priimti naujų, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios kitų galiojančių įstatymų nereikės.

10. Įstatymų projektų atitiktis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams, įstatymų projektų sąvokų ir jas įvardijančių terminų įvertinimas Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

11. Įstatymų projektų atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei.

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas. NPPDĮ projektu įgyvendinamos Direktyvos nuostatos.

12. Įstatymų įgyvendinimui reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, juos priimti turintys subjektai.

Įgyvendinamųjų teisės aktų priimti nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti.

Įstatymo projekto nuostatų įgyvendinimas papildomų valstybės biudžeto lėšų nepareikalaus.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Specialistų vertinimas negautas.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

Reikšminiai įstatymo projekto žodžiai, kurių reikia įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, yra „nesąžininga prekybos praktika“, „priežiūros institucija“, „pardavėjas“, „pirkėjas“, „tiekėjas“, „žemės ūkio ir maisto produktai“, „žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinė“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.